

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 22
2513 AA DEN HAAG

**Directoraat-generaal
Bedrijfsleven & Innovatie**
Directie Topsectoren en
Industriebeleid

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ezk

Datum 21 september 2020
Betreft Beantwoording vragen lid Otten naar aanleiding van Kamerbrief steun
individuele bedrijven

Ons kenmerk
DGBI-TOP / 20232627

Geachte Voorzitter,

Hierbij bied ik u de antwoorden aan op de schriftelijke vragen van de leden van de fractie Otten, ingezonden op 2 juli 2020 met kenmerk 167131.01U, over de Kamerbrief inzake steun aan individuele bedrijven (Kamerstuk 35420, nr. I, blz. 3).

Eric Wiebes
Minister van Economische Zaken en Klimaat

Vragen en opmerkingen van de leden van de Fractie-Otten

1.

Kloppen de berichten die onlangs in de financiële pers verschenen dat de regering voor de beoordeling van steun aan individuele bedrijven de investeringsbank Lazard heeft ingehuurd? Zie bijvoorbeeld het artikel: "Overheid overweegt staatssteun aan HEMA" uit het FD van 5 juni 2020.

2.

De leden van de Fractie-Otten vragen u waarom er door u is gekozen voor Lazard nu in het onderzoek naar de nationalisering van ABN AMRO door de Parlementaire Enquêtecommissie Financieel Stelsel naar boven is gekomen dat juist Lazard ernstige fouten heeft gemaakt bij de werkzaamheden rondom de waardering van ABN AMRO (onder andere het over het hoofd zien van een belangrijke consortium overeenkomst (Z-share) bij de waardebepaling van ABN AMRO, waardoor meer dan 2,3 miljard euro te veel werd betaald door de Nederlandse overheid voor ABN AMRO, volgens de conclusie in het eindrapport van de Parlementaire Enquête Financieel Stelsel dat is uitgebracht op 11 april 2012)?

3.

Waarom heeft u nu wederom gekozen om Lazard in te schakelen bij de beoordeling van individuele gevallen van staatssteun nu Lazard in het verleden er blijk van heeft gegeven de Nederlandse staat niet adequaat te kunnen adviseren met significante miljarden schade voor de Nederlandse belastingbetaler tot gevolg, volgens de Parlementaire Enquêtecommissie Financieel Stelsel?

4.

Verder vragen de leden van de Fractie-Otten u of er een tenderprocedure en/of Europees aanbestedingstraject door u is gevolgd voor het inschakelen van Lazard in 2020. Zo ja, welke criteria werden daarbij gehanteerd, hoeveel bedrijven waren hiervoor uitgenodigd en hoe is de uiteindelijke selectie tot stand gekomen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord vragen 1, 2, 3 en 4

Het klopt dat het ministerie van Economische Zaken en Klimaat ter voorbereiding van de casus HEMA de zakenbank Lazard heeft ingehuurd als financieel adviseur voor deze casus. Lazard is alleen voor de voorbereiding van deze specifieke casus ingehuurd. Voor Lazard is gekozen omwille van de specifieke expertise en ervaring met herstructureringen van bedrijven, inclusief in de retail sector, en vanwege de beschikbaarheid op zeer korte termijn. Belangrijk was dat er bij deze partij geen sprake was van een conflicterend belang. De geraamde en gemaakte kosten lagen onder het Europese drempelbedrag voor opdrachten voor het verlenen van diensten aan de centrale overheid waarvoor een Europese aanbesteding noodzakelijk is. Ook voor opdrachten beneden deze drempel kan het noodzakelijk zijn om bij een duidelijk grensoverschrijdend belang een passende mate van transparantie te betrachten. In onderhavig geval is daar geen nadere afweging in gemaakt of dat hier van toepassing is; omwille van spoedeisendheid – immers HEMA kon op korte termijn een financieel probleem krijgen - is gebruik gemaakt van de uitzonderingsmogelijkheid voor dwingende spoed om direct de opdracht te kunnen verlenen.

5.

Hoeveel kosten zijn er in totaal maximaal gemoeid verband houdende met de inschakeling van adviseurs rondom het noodpakket en de steun aan individuele bedrijven (inclusief alle mogelijke toekomstige resultaatsafhankelijke fee-betalingen)?

6.

Zijn er sinds 1 maart 2020 nog andere adviseurs door het Ministerie van EZK (al dan niet gezamenlijk met het Ministerie van Financiën) ingehuurd verband houdende met de noodfaciliteiten aan individuele bedrijven? Zo ja, welke adviseurs betreft dit en welke kosten zijn hier mee gemoeid (graag de informatie uitgesplitst per adviseur)?

Antwoord vragen 5 en 6

In samenwerking met het ministerie van Financiën zijn twee advieskantoren betrokken die het ministerie van Financiën en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat adviseren bij werkzaamheden verband houdende met het afwegingskader voor steun aan individuele bedrijven dat op 1 mei jl. naar de Tweede Kamer is gestuurd¹. Naar aanleiding van een uitvraag onder verschillende percelen van een bestaande (Europees aanbestede) raamovereenkomst zijn PwC/Strategy& en ABN AMRO ingehuurd. De tarieven die gehanteerd worden zijn ingekaderd door de bepalingen in de benoemde raamovereenkomst. Er is geen sprake van resultaatsafhankelijke fee-betalingen. Op dit moment is het niet mogelijk een inschatting te geven van de totale kosten die maximaal gemoeid zullen zijn door het betrekken van adviseurs bij steun aan individuele bedrijven. Onder meer omdat op dit moment nog onzeker is hoe de crisis zich verder ontvouwt, hoeveel bedrijven zich gaan melden en de mate waarin extern advies nodig zal zijn. Voor gemaakte kosten gerelateerd aan KLM verwijs ik u naar het antwoord op vraag 9.

7.

Klopt het dat het Ministerie van EZK ook actief betrokken is geweest bij de mogelijke redding van het kwakkelende retailconcern HEMA? Zo ja, waaruit bestond deze betrokkenheid, welke adviseurs waren daarbij betrokken en wat kostte dit?

Antwoord

Het ministerie heeft ter voorbereiding onderzocht of de Staat een rol zou moeten spelen bij de financieringsproblemen waar de HEMA voor stond. Daarbij is er zowel een analyse gemaakt van de problematiek, de politiek-maatschappelijke relevantie van het bedrijf en de mogelijke oplossingsrichtingen, waaronder een oplossing die in de markt tot stand zou kunnen komen. Als financieel adviseur was Lazard hierbij betrokken en als juridisch adviseur Houthoff. De gemaakte kosten waren € 50.000 exclusief btw voor Lazard en circa € 29.000 exclusief btw voor Houthoff. Voor de juridische advisering is gebruik gemaakt van een bestaande raamovereenkomst tussen de Staat (Ministerie van EZK) en Houthoff.

¹ Kamerstuk 35 420, nr. 36

8.

Indien het antwoord op de vorige vraag bevestigend is, waarom bent u van mening dat het een overheidstaak is om zich te bemoeien met de gang van zaken bij een bedrijf dat al jaren veel te zwaar gefinancierd is door *private equity*-partijen en in handen is van een de rijkste mensen van Nederland? Is dit een overheidstaak volgens u?

Antwoord

Bij allerlei kwesties waar veel werkgelegenheid op het spel staat beziet de staat of er een positieve rol gespeeld kan worden. Die rol is in de meest gevallen niet financieel van aard. Ook in niet-financiële zin kan soms net dat duwtje worden gegeven om private partijen, al dan niet met nieuwe investeerders, verantwoordelijkheid te laten nemen. Deze "stille diplomatie" vergt echter dat de staat zich goed voorbereidt en de casus geheel doorgrondt. In een zeer beperkt aantal gevallen aanvaardt de overheid ook een financiële betrokkenheid. Die is dan – conform het afwegingskader – niet gericht op het behoud van aandeelhouderswaarde van individuele aandeelhouders, maar uitsluitend op het veilig stellen van werkgelegenheid (of andere publieke belangen) van levensvatbare ondernemingen. Daarbij is het uitgangspunt dat verschaffers van eigen en vreemd vermogen hun – veelal al door de markt aangegeven – bijdrage leveren door zogenaamde "bail-in". Daarmee worden omstandigheden als een (te) hoge schuldenlast onderdeel van de probleemanalyse en van de oplossingsrichtingen. Dat is in het geval van HEMA ook precies zo gebeurd.

9.

Ten slotte vragen de leden van de Fractie-Otten u welke adviseurs er door de regering zijn ingeschakeld bij het organiseren van de overheidssteun aan KLM. Welke kosten zijn hier mee gemoeid (nu en op termijn)?

Antwoord

Linklaters en ABN AMRO hebben ondersteuning geboden bij het organiseren van overheidssteun voor KLM. De totale kosten voor de adviseurs bedroegen € 1,55 miljoen inclusief BTW.